

В. С. Круницька

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент

О. М. Мосейчук

Функції іронії та сарказму в політичному дискурсі

Ключові слова: іронія, сарказм, політичний дискурс

Механізми функціонування гумору (зокрема специфічних видів жарту – іронії та сарказму) в політичному дискурсі передбачають пошук переходу в процесі комунікації від однієї теми до іншої з метою уникнення конфлікту, прагнення політиком вилучити з гри свого опонента та залучення опонентів на свій бік. Використання гумору в політичному дискурсі несе не стільки номінативний, скільки оцінюючий характер, формуючи необхідне уявлення про те або інше явище реальності [7, С.119]. Аналізом політичного дискурсу займалися багато дослідників, у тому числі О. І. Воробйова [1], М. В. Гаврилова [2], В. З. Дем'янков [3], А. В. Дмитрієв [4], Л. Я. Жук [5], В. І. Карасик [6], О. Й. Шейгал [9] та інші. У цих дослідженнях поняття “дискурс” визначається, насамперед, як соціальний діалог, що відбувається за допомогою соціальних інститутів, між індивідами, групами, організаціями.

Актуальність дослідження зумовлена глобалізаційними процесами у сучасному світі політики та зростаючій потребі проведення політичних дебатів, в постійному напруженому спілкуванні, перемовинах політичних діячів між собою та між ЗМІ. Іронія та сарказм є засобом комунікації учасників політичних дебатів, збереження репутації, критики політичних поглядів, програми опонента та закріплення своєї власної позиції на політичній арені. Ми дотримуємося думки, що однією з функцій мови є інструментальна, тобто мова виступає засобом регуляції поведінки людини, а, отже, іронія та сарказм мають регулятивну силу. **Об'єктом** дослідження є явища іронії та сарказму у політичному дискурсі. **Предметом** вивчення виступають функції іронії та сарказму в політичному дискурсі.

Мета дослідження полягає у виявленні іронічного чи саркастичного забарвлення мовленнєвих актів учасників перемовин, а також у визначенні функцій їх використання.

Поставлена мета досягається вирішенням таких основних **завдань**:

- уточненням понять «іронія», «сарказм»;
- розмежуванням понять «іронія» та «сарказм»;
- дослідженням явища політичного дискурсу;
- встановленням функцій використання іронії та сарказму в політичному дискурсі.

Мета та завдання роботи зумовили вибір основних **методів** дослідження, серед яких використовувалися: *гіпотетико-дедуктивний метод*, який визначив добір фактичного матеріалу; *метод аналізу словникових дефініцій*, застосований для виявлення значень досліджуваних понять; *компонентний аналіз*, здійснений для встановлення семантичного значення одиниць, які вживаються для номінації іронії, сарказму; *контекстуальний аналіз*, спрямований на визначення змісту номінативних одиниць відповідно до конкретного контексту; *імплікаційний аналіз* використано для встановлення глибинної структури мовленнєвого акту.

Матеріалом дослідження слугували політичні дебати, статті, коментарі політиків та інших знаменитостей, що містять приклади іронії та сарказму.

Політики особливо люблять поіронізувати в політичних дебатах, інтерв'ю, телевізійних шоу. Для зображення негативного мовленнєвого портрета опонента та критики, заперечення, дорікання, насмішки політики використовують іронічні або навіть саркастичні звертання, привітання, компліменти, слова подяки, співчуття, пропозиції про допомогу тощо.

Хоч би як тлумачили поняття *іронія* в сучасному найсуттєвішим, на нашу думку, є розуміння її як висловлювання, що має прихований зміст, протилежний вираженому безпосередньо. Тож особливістю іронічного смислу є наявність двох смислових планів – висловленого та прихованого. Будується іронія найчастіше на використанні в зовнішньому плані позитивної оцінки, а у внутрішньому – негативної. Це пов'язано з тим, що позитивне судження вважається нормативним, а

критичне сприймається як виняток, відхилення від норми [8, С.89].

Сарказм можна визначити як іронічне образливе глузування або глузливе, єхидне, різке висловлення [10, С.163]. Сарказм є вищим ступенем іронії, його сутність не вичерпується лише високим ступенем глузування та викриття, а полягає, перш за все, у співвіднесенні двох інформаційних планів – імпліцитного та експліцитного. Сарказм вирізняється тоном обурення. Отже, можна зробити висновок, що сарказм співвідноситься з агресією, а іронія – ні.

Отже, в іронічних та саркастичних висловлюваннях виражається недоброзичливе ставлення адресанта до адресата, посилюється натягнутість у спілкуванні, відображається завуальоване негативне ставлення та почуття зневаги або обурення і, врешті-решт, іронічне використання мовного етикету за правилами агресивної стратегії може призвести політиків до конфлікту.

Аналізуючи іронію, сарказм та їх місце в політичному дискурсі, можна виділити наступні важливі функції.

1. Регулятивна функція, яка полягає у тому, що мовець (свідомо або підсвідомо) намагається здійснити вплив на адресата з метою досягнення поставленої мети. Слід зазначити, що це найважливіша функція. Вона властива будь-якому фрагменту політичного дискурсу, який містить іронії чи сарказм. Наприклад:

*And at some point, I think the American people have to ask themselves, is the reason that Governor Romney is keeping all these plans to replace secret because **they're too good**? Is it – is it because that somehow middle-class families are going to benefit too much from them?*

No. The reason is, is because, when we reform Wall Street, when we tackle the problem of pre-existing conditions, then, you know, these are tough problems and we've got to make choices. And the choices we've made have been ones that ultimately are benefiting middle-class families all across the country [15].

*Today in Washington, President Obama met with leaders of the American Indian tribes and they honored the president by giving him his own Indian name: '**Running Deficit**' [12].*

2. Функція маскуванн (евфемістична функція), яка полягає у використанні для приховування, маскуванн або виправданн справжнього стану речей. Наприклад:

And we said, "Why not cut out the middleman?" And as a consequence, what we've been able to do is to provide millions more students assistance, lower or keep low interest rates on student loans. And this is an example of where our priorities make a difference.

*Governor Romney, **I genuinely believe cares about education**, but when he tells a student that, you know, "you should borrow money from your parents to go to college," you know, that indicates the degree to which, you know, there may not be as much of a focus on the fact that folks like myself, folks like Michelle, kids probably who attend University of Denver, just don't have that option.*

And for us to be able to make sure that they've got that opportunity and they can walk through that door, that is vitally important not just to those kids. It's how we're going to grow this economy over the long term [15].

*As part of the strategy for the upcoming presidential debates, the Obama campaign is attempting to lower expectations. And believe, if there's one thing that **President Obama is good at lately**, it's lowering expectations [13].*

3. Функція підсилення критицизму, де іронічне або саркастичне висловлювання спрямоване на отруйну, різку критику опонента. Наприклад:

"You mentioned the navy, for example, and that we have fewer ships than we did in 1917. Well, governor, we also have fewer horses and bayonets, because the nature of our military's changed. We have these things called aircraft carriers, where planes land on them. We have these ships that go underwater, nuclear submarines," Obama said [14].

4. Емоційно-оцінна функція, яка полягає в оцінці мовцем поведінки адресата, на якого спрямоване іронічне висловлювання. Наприклад:

21:06:32: FORMER GOV. MITT ROMNEY: Thank you, Jim. It's an honor to be here with you, and I appreciate the chance to be with the president. I'm pleased to be at the University of Denver, appreciate their welcome, and also the Presidential Commission on these debates.

*And congratulations to you, Mr. President, on your anniversary. I'm sure this was **the most romantic place** you could imagine, here – here with me. So I...*

I Congratulate ... [15].

5. Функція висміювання, яка полягає в вираженні глузування стосовно адресата, його дій, вчинків або попередніх слів. Наприклад:

Congratulations to both Mitt Romney and President Obama. They both won Emmys for their performance on “60 Minutes” last night. Obama won for acting as if everything has gotten better over the last four years, and Romney won for pretending to care about that other 47 percent [11].

Отже, у ході вивчення зазначеного мовного матеріалу ми дійшли наступних висновків:

1. Дослідження базується на розмежуванні понять «сарказм» та «іронія», співвіднесенні сарказму з агресією. Іронія – це висловлювання, що має прихований зміст, протилежний вираженому безпосередньо. Особливістю іронічного смислу є наявність двох смислових планів – висловленого та прихованого. В свою чергу сарказм – це іронія знущального, викривального характеру.

2. Дослідження фокусувалось на вивчення функцій іронії та сарказму у політичному дискурсі, тобто у відносинах, вмотивованих конкуренцією, боротьбою за владу та критиці опонента. Аналіз фрагментів політичного дискурсу, а саме політичних дебатів показав, що іронія та сарказм використовувались здебільшого задля висміювання, глузування та кепкування. Сарказм та іронія виконують регулятивну функцію, функцію підсилення критицизму, прагнення до самоствердження; маскувальну функцію та ін. Всі вони зумовлені комунікативними потребами мовців у взаєморозумінні, в емоційно-оцінному впливові на респондента, вираженні авторського ставлення, в економії мовних засобів ін.

3. Зважаючи на постійні зміни, що відбуваються в усіх сферах життя, перспективним є вивчення функціонування іронії та сарказму в інших комунікативно-прагматичних контекстах. Доцільним також вбачається контрактивне вивчення досліджуваних явищ в англійській, українській та інших мовах

світу з метою виявлення особливостей вживання та можливостей передачі при перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Воробьева О. И. Политическая лексика: ее функции в современной устной и письменной речи / О. И. Воробьева. – Архангельск: Изд-во Помор. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова, 2000. – 120 с.
2. Гаврилова М. В. Политический дискурс как объект лингвистического анализа / М. В. Гаврилова. – 2004. – №3. – С.127-139.
3. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. № 3 / В. З. Демьянков. – М., 2002. – С.32-43.
4. Дмитриев А. В. Социология политического юмора: очерки / А. В. Дмитриев. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1998. – 332 с.
5. Жук Л. Я. Ефективність функціонування стилістичних засобів у політичному дискурсі (на м-лі інавгураційної промови Дж. Буша) // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна / Л. Я. Жук. – 2006. – №726. – С.91-95.
6. Карасик В. И. О типах дискурса // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр / В. И. Карасик. – Волгоград. – 2000. – С.5-20.
7. Самохіна В. О. Гумор у політиці (на матеріалі промов Б. Обама) / В. О. Самохіна. – Х.: Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна., 2010. – С.114-120.
8. Федоренко О. Н. Фразеологическая презентация иронии в современном медиатексте / О. Н. Федоренко. – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2011. – С.87-93.
9. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: Монография / Е. И. Шейгал. – М.: Волгоград: Перемена, 2000. – 368 с.
10. Séguin M. C. A typically sarcastic tone of voice? Yeah, right! / M. C. Séguin // Cahiers Linguistiques D'ottawa / Ottawa Papers In Linguistics. – 2007. – Vol. 35. – P. 161-183.

Електронні джерела:

1. Debate Jokes and other Gems from the Late-Night Talk Shows. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://danieljmittchell.wordpress.com/2012/10/07/>
2. Leno J. American Indians Honor Obama With an Indian Name: 'Running Deficits'. – [Електронний ресурс] / J. Leno. – Режим доступу: <http://cnsnews.com/news/article/jay-leno-american-indians-honor-obama-indian-name-running-deficits>
3. Satire Examples. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://examples.yourdictionary.com/satire-examples.html>
4. The Guardian. Obama and Romney clash over foreign policy in final presidential debate. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/oct/23/third-presidential-debate-obama-wins>
5. Transcript of Wednesday's presidential debate. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edition.cnn.com/2012/10/03/politics/debate-transcript/index.html>

Т. Л. Кузнєцова

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент

Т. М. Онопрієнко

Оказіональний характер багатокomпонентних атрибутивних конструкцій у прозі В. Фолкнера

Під час реконструкції значення оказіоналізмів перед читачем/інтерпретатором постають проблеми, що стосуються семантики слова, зокрема проблема полісемантики складових компонентів оказіональних утворень, а також проблема рухливості їх значення. Важливим також є те, що, інтерпретуючи оказіональне утворення як засіб реконструкції художньої свідомості автора, дослідник повинен з'ясувати його роль в реалізації авторського задуму.

Поява атрибутивних конструкцій, багатокomпонентної конструкції зокрема, була зумовлена аналітичністю англійської мови, а також вимогою до лаконічного викладу в стилях, які з'явилися в ХХ столітті – газетно-публіцистичному і науково-